

A tankönyvek szakmaisága, módszertani kérdései

Nemzetközi tankönyvkutató szimpózium a Selye János Egyetem TKK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén

A Selye János Egyetem Tanárképző Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének Variológiai kutatócsoportja 2013. október 25-én immár harmadszor rendezte meg tankönyvkutató szimpóziumát, amely a tankönyvek szakmaiságával és módszertani kérdéseivel foglalkozott. Az előadások bemutatására három szekció nyújtott teret.

A köszöntőt Lőrincz Juliann, a Variológiai kutatócsoport vezetője, a délelőtti szekció elnöke tartotta. Az előadássorozatot Eőry Vilma, az Eszterházy Károly Főiskola BTK Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének oktatója, *A tankönyvszövegek motivációs ereje* című előadásával nyitotta. Az előadó egy 10 kérdésből álló kérdőív segítségével végzett felmérés tanulságait ismertette, amelyben 9., 10. és 12. osztályos tanulók vettek részt. Eőry Vilma arra kereste a választ, hogy milyen mértékű a tankönyv és szövegének a használhatósága. Előadását azzal a megállapítással zárta, hogy összességében annyi tanuló tartja unalmasnak a tankönyvet, mint amennyi érdekesnek.

Simon Szabolcs, a Selye János Egyetem Tanárképző Karának oktatója az Uzonyi Kiss Judit és Csicsay Károly szerzőpáros által szerkesztett új Magyar nyelv című tankönyvcsaládot elemezte *A szlovákiai magyar tannyelvű középiskolák számára készült új magyarnyelv-könyvekről* című előadásában. Kutatását a pedagógusok körében végezte azzal a céllal, hogy képet kapjon arról, mely készségek sajátíthatók el nehezen a tanulók számára. Ezen belül vizsgálta a tankönyvek nyelvi változatosságát és az általuk közvetített ideológiát is.

A Pannon Egyetem Angol Tanszékének és a Selye János Egyetem Tanárképző Karának nyugállományú oktatója, Kurtán Zsuzsa a szlovákiai magyar tankönyveket elemezte szakmai nyelvhasználatuk szempontjából. *A szakmai nyelvhasználat vizsgálata a szlovákiai magyar tankönyvekben* című előadásában Bolgár Katalin és Bukorné Danis Erzsébet *Magyar nyelv az alapiskola 9. osztályára számára* és a már említett szerzőpáros Uzonyi Kiss Judit és Csicsay Károly a középiskola II., III. és IV. osztálya számára írt *Magyar nyelv* című tankönyvcsaládját vizsgálta.

Gaál Gabriella, az egri Eszterházy Károly Főiskola TKTK Neveléstudományi Tanszékének oktatója *A tankönyv mint pedagógikum. Az alapiskola 9. osztályos Magyar nyelvtankönyv pedagógiai-didaktikai megítélése* című előadását mutatta be. Mondanivalója középpontjába a következő kérdést állította: Kinek is íródott a könyv? A tankönyv didaktikai alapismereteinek felvázolása során Gaál Gabriella kiemelte, hogy a szóban forgó könyv jó tipográfiai megoldásokat alkalmaz, elősegíti a különböző tanulói készségek és a képességek integrált fejlődését, fejleszti a gondolkodást, és előnyként jelölte meg a rá jellemző módszertani pluralizmust. Véleménye szerint a tankönyv megfelelő az adott korosztály számára, és kielégíti az életkori sajátságokból adódó érdeklődési kört.

A délelőtti szekciót Vörös Ottó, a Selye János Egyetem és a Nyugat-magyarországi Egyetem nyugállományú oktatója *Két elméleti megjegyzés a mondattan tanításához* című előadása zárta. A tanár úr az alany-állítmány viszonyát és az értelmező jelző problematikáját vizsgálta a középiskola III. osztálya és az alapiskola 7. osztálya számára íródott tankönyvekben.

A délutáni szekció elnöke Simon Szabolcs volt. Elsőként *Egy magyarországi és egy szlovákiai középiskolai magyar nyelvtankönyv összehasonlító elemzését* Takács Edit, a budapesti Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó főmunkatársa előadásában halhattuk. Balázs Géza és Benkő Zsuzsa a középiskola I. évfolyama számára íródott tankönyvét hasonlította össze a szlovákiai magyar alapiskola 9. évfolyamán használt tankönyvvel. Az iskolarendszer és a tantervek különbségeire szándékosan nem tért ki. A tankönyveket szakmai és tudományos felépítésük alapján vizsgálta, melynek során ismertette didaktikai felépítésüket, módszertani megközelítésüket és a tananyag koncentrációját.

Lőrincz Gábor, a Selye János Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Doktori Iskolájának hallgatója a nyelvi variativitás hiányát mutatta ki a tankönyvekben. *Nyelvi variativitás – a hiányzó tananyag* című előadását három tankönyv elemzésére építette: a Kovács László által írt *Magyar nyelvtan*; Misad Katalin–Simon Szabolcs–Szabó Mihály Gizella *Magyar nyelv 1.*; Uzonyi Kiss Judit és Csicsay Károly *Magyar nyelv*. Megállapítása szerint a tankönyvek egyáltalán nem vagy nagyon kis mértékben foglalkoznak a témával.

Lőrincz Julianna, a Selye János Egyetem TKK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének oktatója *Stilisztikai ismeretek az új szlovákiai középiskolai magyar nyelvtankönyvekben* címmel tartotta meg előadását. A szimpózium folyamán már több szempontból vizsgált új tankönyvcsalád, Uzonyi Kiss Judit és Csicsay Károly a középiskola II., III. és IV. osztálya számára kiadott tankönyveit vizsgálta stilisztikai szempontból és a stilisztika tananyagát érintően. Hiányként tüntette fel, hogy a tankönyvek nem említik meg hanghalmozást, jóhangzást–rosszhangzást, rétegnyelveket és a médiaműfajokat érintő stilisztikai ismereteket sem elégségesen ábrázolják. Kiemelte azonban, hogy a tankönyvek az írott és a beszélt nyelv különbségeit jól szemléltetik.

Egy újabb szempontot vizsgált Tóth Etelka, az ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszékének oktatója *Helyesírási témakörök a tankönyvekben* című előadásában. Kutatása kiterjed az alapkisiskola 5–9. osztályos tankönyveire (Bukorné-Danis Erzsébet és Bolgár Katalin) és a középiskola II–IV. tankönyveire (Uzonyi Kiss Judit és Csicsay Károly), melyeket az érvényben lévő akadémiai helyesírási szabályzat alapján elemezett, különös tekintettel az összetett szavak helyesírására.

A szekció záró előadása *A szlovákiai magyar olvasókönyvek olvashatósága* címmel hangzott el Ledneczki Gyöngyi az Országos Pedagógiai Intézet munkatársának ismertetésében. Vizsgálatának célja az alsó tagozatos tankönyvek elemzése volt az olvashatóság szempontjából. Öt szöveget emelt ki az előadó a tankönyvekből, és ezeket értékelte a Mistrík-féle olvashatósági index alapján. Összegzésként megállapította, hogy a tankönyvszerzők a szövegek kiválasztása során figyelembe vették a tanulók kognitív képességeit és életkori sajátosságait.

A rövid kávészünet után megkezdődött az utolsó szekció Czetter Ibolya vezetésével. Elsőként Kusper Judit, az Eszterházy Károly Főiskola BTK Magyar Irodalomtudományi Tanszéke oktatójának *Identitás és nyelv az irodalomoktatásban* című előadását hallhattuk, mely a kánon fogalmának problematikájával és megvilágításával indult. Ezt követően az előadó felhívta a hallgatóság figyelmét a női szerzők műveinek kiszorulására a tankönyvi kánonból, és ismertette ennek feltételezett okait.

A második előadást Czetter Ibolya, a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Központ Esztétikai, Nyelv és Irodalomtudományi Intézetének vezetője tartotta *Az irodalomtanítás innovációja című szombathelyi műhely munkájáról* címmel. A műhely az Élményközpontú Irodalomtanítási programhoz kapcsolódva végzi az irodalom tanításával kapcsolatos tudományos kutatómunka megalapozását immár 1990-től. Az előadó ismertette a kutatócsoport kiadványait és az általa szervezett programokat, majd bemutatta az Irodalomtanítás Innovációjának Országos Műhelyének (IROM) munkásságát.

Az előadássorozatot a Selye János Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Doktori Iskolájának két hallgatója, Kiss Tímea és Szabó Tünde folytatta. Kiss Tímea *Ady Endre verseinek taníthatósága* című előadásában egy, a középiskolások körében végzett kutatás eredményeit ismertette. Az előadó egy próbatanítás keretein belül Ady Endre verseinek a tankönyvektől eltérő elemzéseit végezte el a tanulókkal, mely során figyelemre méltó eredményeket ért el. Szabó Tünde *Mi változott? Magyar nyelvtankönyv az I. Csehszlovák Köztársaságban és ma* címmel két tankönyv funkcionális és strukturális összehasonlítását végezte el. Az egyik tankönyvet, mely 1925-ben jelent meg, Keresztes Pál írta, a másik pedig a nap folyamán már több szempontból ismertetett Kovács László által írt tankönyv. Az előadó kiemelt szövegrészek bemutatásával szemléltette a két tankönyv jelentős különbségeit.

A szimpózium utolsó előadását Németh Szilvási Andrea, a Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének PhD hallgatója tartotta, *A magyar mint idegen nyelv oktatása Szlovákiában – tankönyvelemzések* címmel. A *Maďarčina pre samoukov* című szlovák nyelvű tankönyv korábbi és legújabb kiadását ismertette és hasonlította össze.

Az előadások színes repertoárját Lőrincz Julianna zárta, majd a záróbeszédet egy kellemes késő délutáni beszélgetés követte.

Szabó Tünde

A köznevelés kulturális, szociális és biológiai tényezői

A SJE Tanárképző Karának Biológia Tanszéke és Neveléstudományi Tanszéke 2013. november 13-án tudományos szimpóziumot szervezett „A köznevelés kulturális, szociális és biológiai tényezői” címmel és „Humánökológia és nevelés” alcímmel.

A szimpózium a Tudomány és Technika Hete program keretében került megrendezésre a Szlovák Köztársaság Kormányhivatalának támogatásával (UV SR - program: Kultúra národnostných menšín 2013. č. projektu: KNM/2-2004/2013/1.1.9), valamint a SJE Tanárképző Kar dékánjának, Erdélyi Margitnak a védnöksége alatt.

A szimpóziumot a kar dékánja nevében Horváth Kinga dékánhelyettes nyitotta meg. A meghívott előadók két szekcióban tanácskoztak. A Kulturális-szociális Szekciót Strédl Terézia, a Biológiai Szekciót pedig Nagy Melinda vezette. Az első szekcióban kilenc, a másokban tíz előadás kapott helyet.

Az előadások a köznevelés egyes problématerületeit érintették, megvilágítva annak különböző szegmenseit. Az oktató-nevelő tevékenység színvonalát befolyásolják a társadalom különböző szociális változói, az adott kisebbség kultúrájának és oktatásának helyzete, és természetesen a biológiai tényezők is. Ez alatt a tanulók egészségének örökletes tényezőit értjük, a testi, lelki és szociális jólétét (a WHO meghatározása szerint), a belső és külső környezeti tényezők hatását a szervezetre, az életvitelt, és a tágabb kultúrkörnyezetből eredő érzelmi és szociális ingerek mennyiségét. Vizsgáltuk a nevelés innovatív formáit is, így a múzeumpedagógia lehetőségeit, mint a következő generáció egyik meghatározó szocializációs és kulturális ható-tényezőjét.

A szimpózium célja egy olyan interdiszciplináris kutatóműhely megalapozása volt, amely a szlovákiai magyarság köznevelésével foglalkozik, beépítve a 2011-es népszámlálás ide vonatkozó adatait, módszeresen tevékenykedve az alapkutatás eredményeinek érvényesítésében az alkalmazott tudományok területein és a pedagógiai gyakorlatban egyaránt, ezzel segítve a nemzetiségi oktatás hatékonyabbá tételét.

A rendezvénynek az előadókon és szervezőkön kívül 103 regisztrált résztvevője volt: egyetemi oktatók, a környékbeli közép- és alapkiskolák pedagógusai, a tanár szakos diákok, akik megtöltötték a G110-es egyetemi előadótermet.

A szimpózium kísérő rendezvényeként a Selye János Egyetem Tanárképző Karának Óvó- és Tanítóképző Tanszéke Bakos Anita szervezésében „Diákkézzel” címmel kiállítást rendezett az óvopedagógus és tanítóképző szakos hallgatók munkáiból. A képzőművészeti alkotások, oktatási segédanyagok és módszertani játékok az előadóterem előtti térben voltak megtekinthetők a szimpózium ideje alatt.

Nagy Melinda–Strédl Terézia

Kultúrne, sociálne a biologické determinanty edukácie

Katedra biológie a Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho v Komárne 13. novembra 2013 usporiadali vedecké sympóziu „Kultúrne, sociálne a biologické determinanty edukácie” s podnázvom „Humánna ekológia a výchova”.

Sympóziu bolo realizované pod záštitou dekanky Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho Margity Erdélyi, v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky – programu Kultúra národnostných menšín 2013 (číslo projektu: KNM/2-2004/2013/1.1.9).

Podujatie otvorilo v mene dekanky PF UJS prodekanica Kinga Horváth. Sympózia sa zúčastnili pozvaní prednášatelia – odborníci v problematike indikátorov edukácie. Rokovalo sa v dvoch tematických sekciách. Sekciu kultúrno-sociálnu viedla Terézia Strédl, a Biologickú sekciu Melinda Nagy. Do kultúrno-sociálnej sekcie bolo zaradených deväť prednášok, a do biologickej desať.

Obr. č.1: Traja prednášatelia

Obr. č.2: Plénum

Prednášky objasňovali problematiku edukácie z rôznych pohľadov. Úroveň výchovno-vzdelávacej činnosti ovplyvňujú sociálne zmeny spoločnosti, status edukácie i kultúry sledovanej menšiny, a samozrejme aj biologické determinanty. Pod biologickými determinantami edukácie rozumieme genetické zdravie žiakov; telesnú, duševnú a sociálnu pohodu (podľa def. WHO); vplyv vonkajších a vnútorných faktorov prostredia na organizmus, životosprávu a saturáciu dostatočných emocionálno-výchovných podnetov širšieho kultúrneho prostredia. Sledovala sa aj potreba inovovaných foriem edukácie, ako napr. múzejná pedagogika, ktorá výrazným podielom participuje na socializácii a skultúrnení budúcej generácie.

Cieľom sympózia bolo vytvoriť interdisciplinárnu vedecko-výskumnú základňu v problematike edukácie minorít na Slovensku, implementáciu relevantných výstupov zo sčítania ľudu z r. 2011, pravidelne sa informovať a pripraviť prepojenie výstupov základného výskumu pre aplikovaný výskum a pedagogickú prax, ktoré pomáhajú národnostnému školstvu.

Konferencie sa zúčastnilo 103 registrovaných poslucháčov z radov vysokoškolských učiteľov, učiteľov ZŠ a SŠ, a študentov učiteľských študijných programov, ktorí naplnili prednáškovú sálu G110 UJS.

Obr. č.3: Výstava „Študentskými rukami“

Sprievodným podujatím sympózia bola výstava prác študentov štu-dijného odboru predškolskej a elementárnej pedagogiky, ktorú zorganizovala Katedra predškolskej a primárnej pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho v Komárne pod vedením Anity Bakos.

Pod názvom „Študentskými rukami“ bolo vystavených v priestoroch pred prednáškovou sálou približne 100 vybraných výtvarných diel, didaktických hier a pedagogických pomôcok, ktoré boli k nahliadnutiu počas konania sympózia.

Melinda Nagy–Terézia Strédl

